

І. Б. ЛАЙХТМАН

ПОХИБКИ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ НОРМОВАНИХ ЗНАЧЕНЬ ПОВНОГО ОПОРУ

Нормовані значення активної $R_{\sim} = \frac{R}{Z_0}$ та реактивної $X_{\sim} = \frac{X}{Z_0}$ складових повного опору можна зобразити виразами [1, 2]

$$R_{\sim} = \frac{2KBX}{1 + KBX^2 - (1 - KBX^2) \cos \varphi_0}; \quad (1)$$

$$X_{\sim} = \frac{(1 - KBX^2) \sin \varphi_0}{1 + KBX^2 - (1 - KBX^2) \cos \varphi_0},$$

де KBX — коефіцієнт біжучої хвилі в ідеальній лінії з хвильовим опором Z_0 , навантаженій на опір $\bar{Z} = R + jX$;

φ_0 — кут зсуву фаз коефіцієнта відбиття, який можна обчислити з допомогою виразу

$$\varphi_0 = (2\beta d_{\min} - \pi), \quad (2)$$

де $\beta = \frac{2\pi}{\lambda_B}$ — фазова стала;

$d_{\min}$ — віддалення від кінця лінії (місця, де включено навантаження) або від умовного кінця лінії до першого мінімуму напруженості електричного поля, якщо рухатися до генератора [1, 2].

Оскільки залежності $R_{\sim} = f_1(KBX, \varphi_0)$ та $X_{\sim} = f_2(KBX, \varphi_0)$ мають складний характер, частинні похибки при визначенні цих величин, обумовлені неточністю вимірювання KBX та φ_0 , так само мають складний характер. Тому цікаво знати ці залежності.

Розглянемо спочатку частинну відносну похибку при визначенні $R_{\sim}$, обумовлену помилкою при вимірюванні KBX . На підставі формули для визначення похибки при непрямих вимірюваннях

$$\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}} \right)_{KBX} = \pm \frac{\partial R_{\sim}}{\partial KBX} \cdot \frac{1}{R_{\sim}} \cdot \Delta KBX$$

знаходимо вираз, що нас цікавить,

$$\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}} \right)_{KBX} = \pm \frac{[1 - KBX^2 - (1 + KBX^2) \cos \varphi_0]}{[1 + KBX^2 - (1 - KBX^2) \cos \varphi_0]} \cdot \frac{\Delta KBX}{KBX} \quad (3)$$

Графіки похибок $\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}} \right)_{KBX}$ від величин KBX , побудовані за формулою (3) для кількох значень φ_0 ($\cos \varphi_0$), наведені на рис. 1. На осі ординат відкладено значення множника при $\frac{\Delta KBX}{KBX}$.

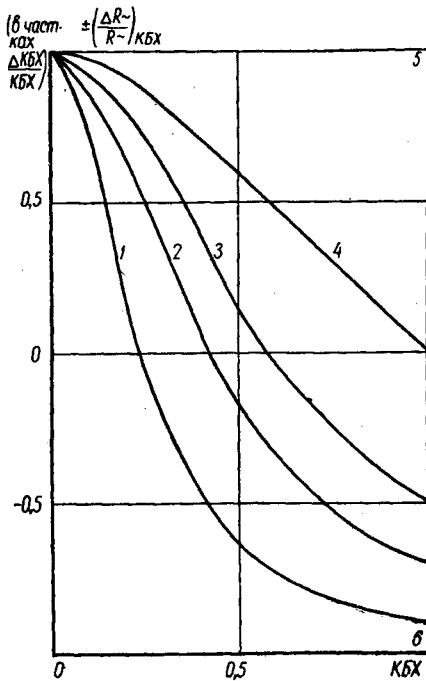

Рис. 1. Графіки похибок $\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}} \right)_{KBX}$ залежно від KBX для кількох значень φ_0 :

1 — $\varphi_0 = 26^\circ$ ($\cos \varphi_0 = 0,9$); 2 — $\varphi_0 = 45^\circ$ ($\cos \varphi_0 = 0,7$); 3 — $\varphi_0 = 60^\circ$ ($\cos \varphi_0 = 0,5$); 4 — $\varphi_0 = 90^\circ$; 5 — $\varphi_0 = 180^\circ$; 6 — $\varphi_0 = 0$.

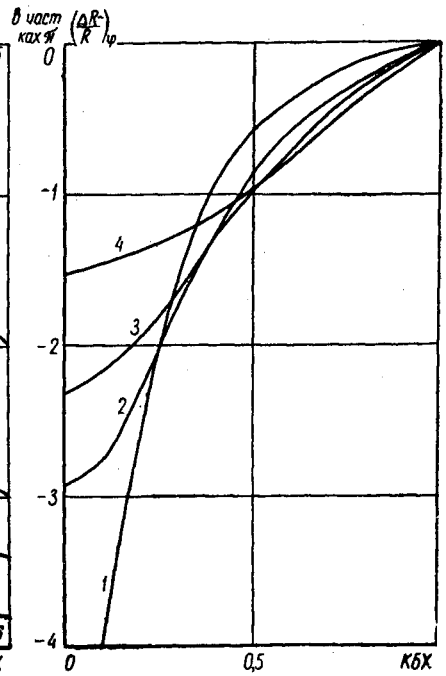

Рис. 2. Графіки похибок $\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}} \right)_{KBX}$ залежно від KBX для кількох значень φ_0 :

1 — $\varphi_0 = 26^\circ$; 2 — $\varphi_0 = 45^\circ$; 3 — $\varphi_0 = 60^\circ$; 4 — $\varphi_0 = 90^\circ$.

Якщо навантаження цілком активне, фазовий кут $\varphi^0 = 0; \pm 180^\circ$
 $\left(\frac{d_{\min}}{\lambda_B} = 0,25 \text{ при } \frac{R}{Z_0} > 1 \text{ та } \frac{d_{\min}}{\lambda_B} = 0 \text{ або } 0,5 \text{ при } \frac{R}{Z_0} < 1 \right)$.

У цьому випадку множник при $\frac{\Delta KБХ}{КБХ}$ незалежно від значення $КБХ$ дорівнює 1, тобто одержуємо відому формулу для цілком активних навантажень

$$\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}}\right)_{КБХ} = \pm \frac{\Delta KБХ}{КБХ}.$$

Аналогічно знаходимо відносну похибку нормованого значення активної складової повного опору, обумовлену помилкою при вимірюванні φ_0 . Користуючись виразом (2) та зображуючи φ_0 через експериментально знайдені величини $\frac{\Delta d_{\text{мін}}}{d_{\text{мін}}}$ та $\frac{\Delta \lambda_{\text{в}}}{\lambda_{\text{в}}}$, знаходимо

$$\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}}\right)_{\varphi} = \pm 2\beta d_{\text{мін}} \cdot \frac{(КБХ^2 - 1) \sin \varphi_0}{[1 + КБХ^2 - (1 - КБХ^2) \cos \varphi_0]} \times \left[\frac{\Delta d_{\text{мін}}}{d_{\text{мін}}} + \frac{\Delta \lambda_{\text{в}}}{\lambda_{\text{в}}} \right]. \quad (4)$$

Графіки похибок $\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}}\right)_{\varphi}$ залежно від $КБХ$, побудовані за формулою (4), наведені на рис. 2. По осі ординат відкладено значення множника при $\left[\frac{\Delta d_{\text{мін}}}{d_{\text{мін}}} + \frac{\Delta \lambda_{\text{в}}}{\lambda_{\text{в}}} \right]$ у частках л. Для цілком активних навантажень похибка $\left(\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}}\right)_{\varphi}$ теоретично дорівнює нулю.

Для частинних похибок $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{КБХ}$ і $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{\varphi}$ знайдені вирази

$$\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{КБХ} = \mp \frac{4КБХ^2}{(1 - КБХ^2)[1 + КБХ^2 - (1 - КБХ^2) \cos \varphi_0]} \cdot \frac{\Delta КБХ}{КБХ}; \quad (5)$$

$$\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{\varphi} = \pm 2\beta d_{\text{мін}} \frac{\cos \varphi_0 (1 - КБХ^4) - (1 + КБХ^4) + 2КБХ^2}{(1 - КБХ^2)[1 + КБХ^2 - (1 - КБХ^2) \cos \varphi_0] \sin \varphi_0} \times \left[\frac{\Delta d_{\text{мін}}}{d_{\text{мін}}} + \frac{\Delta \lambda_{\text{в}}}{\lambda_{\text{в}}} \right]. \quad (6)$$

На рис. 3 наведені графіки похибки $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{КБХ}$ залежно від $КБХ$, побудовані за формулою (5). При $КБХ = 1$ похибка прямує до нескінченності ($X_{\sim} \rightarrow 0$).

На рис. 4 наведені графіки похибки $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{\varphi}$ залежно від $КБХ$, побудовані за формулою (6). Для випадку цілком активного навантаження та в окремому випадку при $КБХ = 1$ похибка прямує до нескінченності.

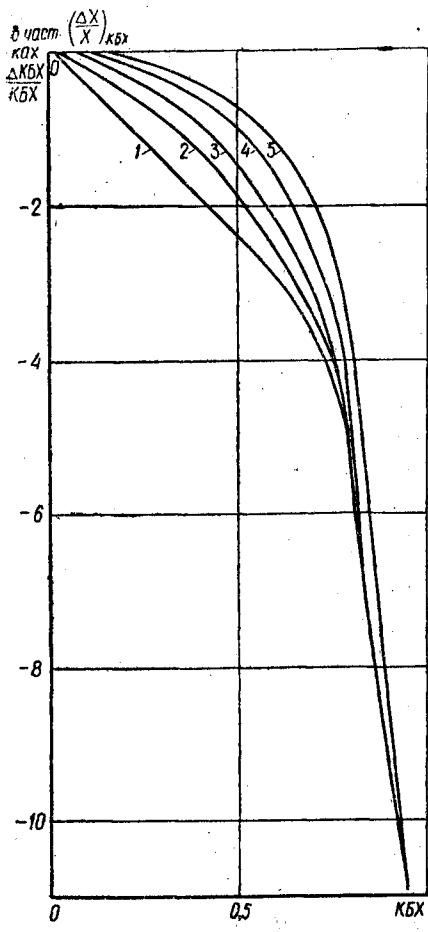

Рис. 3. Графіки похибок $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{КБХ}$ залежно від $КБХ$ для кількох значень φ_0 :
 1 - $\varphi_0 = 26^\circ$; 2 - $\varphi_0 = 45^\circ$; 3 - $\varphi_0 = 60^\circ$;
 4 - $\varphi_0 = 90^\circ$; 5 - $\varphi_0 = 180^\circ$.

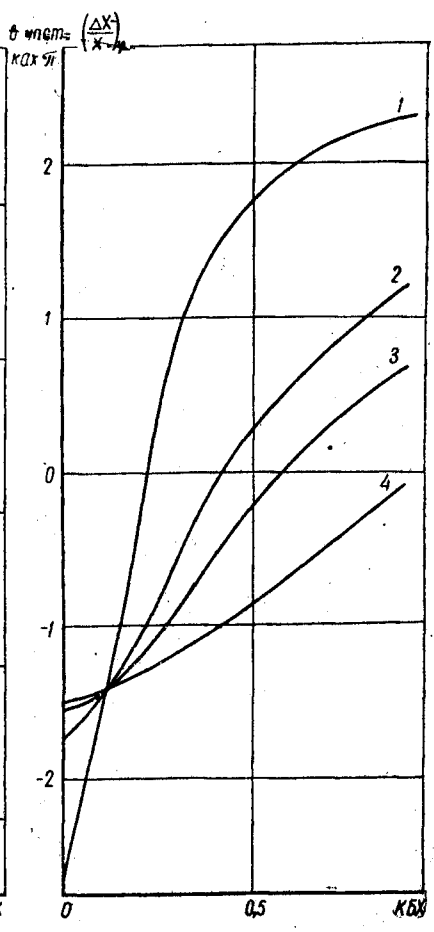

Рис. 4. Графіки похибок $\left(\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}\right)_{\varphi}$ залежно від $КБХ$ для кількох значень φ_0 :
 1 - $\varphi_0 = 26^\circ$; 2 - $\varphi_0 = 45^\circ$; 3 - $\varphi_0 = 60^\circ$;
 4 - $\varphi_0 = 90^\circ$.

Одержані вирази та графіки, що визначають частинні похибки повного опору, дозволяють кількісно оцінити точність визначення повного опору за даними вимірювання $КБХ$, $d_{\min}$ та λ_B за допомогою вимірювальної лінії, а також скласти уяву відносно доцільності перерахунку $\frac{\Delta КБХ}{КБХ}$, $\frac{\Delta d_{\min}}{d_{\min}}$, $\frac{\Delta \lambda_B}{\lambda_B}$ в $\frac{\Delta R_{\sim}}{R_{\sim}}$ та $\frac{\Delta X_{\sim}}{X_{\sim}}$.

ЛИТЕРАТУРА

1. Измерения на сверхвысоких частотах. Пер. с англ. под ред. В. Б. Штейншлейгера, «Советское радио», 1949.
2. Бова Н. Т., Лайхтман И. Б., Измерение параметров волноводных элементов, К., Гостехиздат, 1964.

I. B. LAIKHTMAN

THE ERRORS IN CALCULATION OF NORMALIZED IMPEDANCE

S u m m a r y

This article deals with the problem of errors in calculation of normalized impedance because of the unaccuracy in measuring voltage standing wave ratio $VSWR$, wave length λ and displacement of minimum electrical field strength along the line d_{min} in using the slot line.

The derived expressions and diagrams give the possibility to determine the limits of use of recalculating the errors of some parametrs ($\Delta VSWR$, $\Delta\lambda$, Δd_{min}) in the errors of other $\left(\frac{\Delta R}{R}, \frac{\Delta X}{X}\right)$ ones.